

Državni izpitni center

M 2 4 2 5 4 1 2 3

JESENSKI IZPITNI ROK

PSIHOLOGIJA

NAVODILA ZA OCENJEVANJE

Petek, 30. avgust 2024

SPLOŠNA MATURA

Moderirana različica

IZPITNA POLA 1

1. naloga

Naloga	Navodila za točkovanje	Točke
1.1	Opredelitev vprašalnika: je raziskovalna tehnika/tehnika zbiranja podatkov, pri kateri so vprašanja postavljena v pisni obliki, prisotnost raziskovalca pa ni nujna. Spraševanci sami berejo vprašanja in odgovarjajo nanja. Poimenovanje tipa vprašanja v besedilu: vprašanje odprtega tipa. Opis vprašanj odprtega tipa: spraševanec prosto oblikuje odgovor na vprašanje; spraševanec sam napiše odgovor; možni odgovori na vprašanje niso vnaprej določeni. OPOMBA: Opredelitev vprašalnika je ustrezna, če so vključeni ključni pojmi: raziskovalna tehnika/tehnika zbiranja podatkov; vprašanja v pisni obliki; samostojno odgovarjanje/prisotnost raziskovalca ni nujna.	
2. raven	opredelitev vprašalnika (2 ključna pojma), poimenovanje in opis tipa vprašanj v besedilu	4
	opredelitev vprašalnika (1 ključni pojem), poimenovanje in opis tipa vprašanj v besedilu	3
1. raven	opredelitev (2 ključna pojma) ali opredelitev (1 ključni pojem), poimenovanje <i>ali</i> opis tipa vprašanj v besedilu ali poimenovanje in opis tipa vprašanj v besedilu	2
	opredelitev (1 ključni pojem) ali poimenovanje tipa vprašanj v besedilu ali opis tipa vprašanj v besedilu	1
1.2	Pojasnitev, zakaj je pomembna reprezentativnost vzorca: le če je vzorec reprezentativen, lahko z njim pridobljene ugotovitve posplošimo na populacijo. Če vzorec ni reprezentativen, naše ugotovitve morda ne veljajo tudi za populacijo. Nasveti Špeli, kako naj zbira udeležence, s pojasnitvami: - vzorec ne sme biti premajhen: če bo Špela v vzorec zajela premalo število ljudi (npr. le 20 dijakov), se ne bodo dovolj izrazile splošne zakonitosti; - med udeleženci ne sme prevladovati en spol: če bo močno prevladoval en spol, Špela ugotovitev ne bo mogla posplošiti na populacijo; - udeleženci naj bodo različno stari: mlajši mladostniki se v doživljanju ljubezni lahko razlikujejo od starejših, zato mora Špela v vzorec vključiti približno enako število mlajših in starejših mladostnikov; - udeleženci naj bodo iz mestnega in podeželskega okolja: okolje, v katerem živijo mladostniki, lahko vpliva na njihovo doživljanje ljubezni, zato se Špela ne sme omejiti le na mestno ali podeželsko okolje; - vzorec naj bo pridobljen čim bolj naključno: Špela udeležencev ne sme izbirati le med svojimi prijatelji in njihovimi prijatelji (npr. prek Facebooka), ker to ni naključni izbor; - drugi odgovori po presoji ocenjevalca.	
4. raven	pojasnjen pomen reprezentativnosti vzorca, podani in pojasnjeni 3 nasveti	4
	pojasnjen pomen reprezentativnosti vzorca, podana in pojasnjena 2 nasveta	3

Naloga	Navodila za točkovanje	Točke
3. raven	pojasnjen pomen reprezentativnosti vzorca, podana 2 nasveta ali podana in pojasnjena 2 nasveta ali podani 3 nasveti	2
	pojasnjen pomen reprezentativnosti vzorca ali podana 2 nasveta ali podan in pojasnjen 1 nasvet	1
1.3	Pojasnitev prednosti in pomanjkljivosti uporabe intervjuja v primerjavi z uporabo vprašalnika v Špelinem primeru: prednosti: - ker bi udeleženci ustno lahko bolj podrobno opisali svoje doživljanje ljubezni kot v pisnih odgovorih, bi Špela pri intervjuju dobila bolj poglobljene podatke kot pri uporabi vprašalnika; - Špela bo pri intervjuju imela neposreden stik z udeleženci, zato bodo udeleženci verjetno poročali bolj resno in poglobljeno kot v vprašalniku, pri katerem tega stika ni; - Špela se bo pri intervjuju lahko prilagajala situaciji/spraševancu, vprašalnik pa je enak za vse udeležence; - če Špela ne bi dovolj jasno razumela kakega odgovora, bi spraševanca lahko prosila za dodatno pojasnitev, česar pri uporabi vprašalnika ne more storiti; - če bi Špela videla, da spraševanec kakega vprašanja ni razumel dobro, bi mu ga lahko dodatno pojasnila, v vprašalniku pa lahko dobi odgovore, ki povsem zgrešijo bistvo vprašanja; - drugi odgovori po presoji ocenjevalca. pomanjkljivosti: - izvedba intervjuja je običajno manj ekonomična (npr. dolgotrajna, dražja) kot uporaba vprašalnika, s katerim lažje (npr. zelo hitro, z manjšimi stroški) pridemo do odgovorov; - pri intervjuju ni anonimnosti udeležencev, kot je možna pri uporabi vprašalnika, zato bi bilo pri intervjuju bolj verjetno, da bi Špela dobila socialno zaželeno odgovore; - Špela bi pri intervjuju lahko nevede in nehote vplivala na spraševanca, kar se pri vprašalniku ne zgodi (ali se težje zgodi); - Špela bo težje statistično obdelala podatke intervjujev kot podatke iz vprašalnikov, kar bi zanjo lahko bilo preveč zahtevno; - če bi Špela uporabila intervju, bi verjetno imela manj udeležencev kot pri uporabi vprašalnika, zato bi svoje ugotovitve težje posploševala; - drugi odgovori po presoji ocenjevalca. OPOMBA: Če kandidat samo navaja prednosti in pomanjkljivosti intervjuja (če ga ne primerja z vprašalnikom), je ocenjen na 5. ravni.	
6. raven	4 pojasnitve (2 prednosti, 2 pomanjkljivosti)	4
	3 pojasnitve (2 prednosti, 1 pomanjkljivost ali obratno)	3
5. raven	2 pojasnitvi	2
	1 pojasnitev	1

2. naloga

Naloga	Navodila za točkovanje	Točke
2.1	Opredelitev socialnega zaznavanja (SZ): socialno zaznavanje je zaznavanje in presojanje drugih ljudi, samih sebe, socialnih odnosov in socialnih situacij. Poimenovanje in opis napak v SZ: - halo učinek: na temelju poznavanja ene lastnosti ocenjujemo tudi druge lastnosti oziroma osebnost v celoti; - napaka simpatije: posameznika presojamo bolj pozitivno (negativno) izključno zato, ker nam je simpatičen (antipatičen); - prvi vtis: oblikovanje vtisa o posamezniku na podlagi prve informacije o njem.	
2. raven	opredelitev SZ, poimenovani in opisani 2 napaki SZ	4
	opredelitev SZ, poimenovani 2 in opisana 1 napaka SZ	3
1. raven	opredelitev SZ, poimenovani 2 napaki SZ ali poimenovani in opisani 2 napaki SZ ali opredelitev SZ, opis 2 napak	2
	opredelitev SZ ali poimenovana in opisana 1 napaka SZ ali poimenovani ali opisani 2 napaki SZ	1
2.2	Poimenovanje napake SZ: prvi vtis Primer napake SZ: - halo učinek: sošolka (na sedežu poleg Luka) je bila zelo lepo urejena in naličena in se je prijazno in dobrohotno pogovarjala s sošolko. Tudi njemu se je prijazno nasmehnila, ko sta se srečala s pogledom. Zato je Luka sklepal, da je sošolka zelo prijazna in inteligentna in mu bo tudi rada pomagala, če bi potreboval pomoč. - napaka simpatije: sošolka (na sedežu poleg Luka) se je pogovarjala s sošolko in medtem ignorirala drugega sošolca in ga celo grobo zavrnila. Ker je Luku ta sošolka simpatična, je njeno vedenje do sošolca spregledal oziroma ga opravičeval s tem, da je bil zagotovo on (sošolec) neprijazen do nje (in ga je zato upravičeno zavrnila).	
4. raven	poimenovana napaka, na primeru ponazorjeni 2 napaki OPOMBA: Ocena 3 ali 4 točke je odvisna od kakovosti primera.	3–4
3. raven	poimenovana napaka, na primeru ponazorjena 1 napaka ali na primeru ponazorjeni 2 napaki	2
	poimenovana napaka ali na primeru ponazorjena 1 napaka	1

Naloga	Navodila za točkovanje	Točke
2.3	Pojasnitev vplivov objav na družbenih omrežjih na nastanek napak SZ: - na družbenih omrežjih lahko objavljamo le izbrane podatke, fotografije, tako imajo sledilci le malo informacij in zato oblikujejo boljši prvi vtis; - na družbenih omrežjih objavljamo vedno samo fotografije, na katerih smo lepo urejeni, ženske so lepo naličene ..., tako se poveča verjetnost, da nas bodo sledilci ocenjevali kot urejene, poštene, dobre, inteligentne ... osebe; - na družbenih omrežjih objavimo objave (opisi ali fotografije), ki vključujejo prijetna čustva, zato je večja verjetnost, da nas bodo sledilci ocenjevali kot simpatične; - na družbenih omrežjih objavljamo le tiste lastnosti, ki so za ustvarjanje vtisa bolj pomembne (centralne lastnosti), in tako vplivamo, da na oblikovanje prvega vtisa pri sledilcih najbolj vpliva tista lastnost, ki jo želimo izpostaviti (topla, vljudna ...); - drugi odgovori po presoji ocenjevalca.	
6. raven	4 pojasnitve	4
	3 pojasnitve	3
5. raven	2 pojasnitvi	2
	1 pojasnitev	1

3. naloga

Naloga	Navodila za točkovanje	Točke
3.1	Značilnosti Eriksonove teorije psihosocialnega razvoja: • stopenjska teorija, • poudaril je razvoj jaza (identitete), • osebnostne spremembe je opisal z osmimi stopnjami psihosocialnega razvoja, • stopnje opisujejo spremembe pri razumevanju drugih, odnosih z drugimi, razumevanju sebe, • na vsaki stopnji posameznik razrešuje krizo ali konflikt, • vsaka stopnja vsebuje nasprotje najbolj pozitivne in najbolj negativne lastnosti v nekem časovnem obdobju, • na vsaki stopnji se razvije del identitete glede na razrešitev krize, • uspešna razrešitev krize pomeni prevladanje pozitivne lastnosti, • drugi odgovori po presoji ocenjevalca. Stopnje psihosocialnega razvoja v otroštvu: • zaupanje – nezaupanje, • samostojnost (avtonomnost) – sram in dvom vase, • pobuda (iniciativa) – občutki krivde, • podjetnost (marljivost) – manjvrednost. OPOMBA: Stopnja je ustrezno poimenovana, če sta poimenovana oba pola razrešitve razvojne krize.	
2. raven	opisane 3 značilnosti teorije, poimenovani 2 stopnji	4
	opisani 2 značilnosti teorije, poimenovani 2 stopnji ali opisane 3 značilnosti teorije, poimenovana 1 stopnja	3
1. raven	opisani 2 značilnosti teorije, poimenovana 1 stopnja ali opisana 1 značilnost teorije, poimenovani 2 stopnji	2
	opisani 2 značilnosti teorije ali poimenovani 2 stopnji ali opisana 1 značilnost teorije, poimenovana 1 stopnja	1
3.2	Poimenovanje stopenj psihosocialnega razvoja: • Maj: podjetnost (marljivost) – manjvrednost; • Lana: jasna identiteta – zmedena identiteta. Ugotovitvi in pojasnitvi: Maj: uspešna razrešitev. Otroci v tem obdobju radi opravljajo del odraslih, pripravljeni so se potruditi; želijo obvladati vse, kar počnejo. Pri tem potrebujejo spodbude in vodenje odraslih, saj tako razvijajo občutek kompetentnosti, da zmorejo obvladati spretnosti in so lahko uspešni pri svojem delu (učenju) ... Lana: neuspešna razrešitev. Mladostnik se v tem obdobju ukvarja s tem, kdo je, kaj zmore, kaj želi početi v življenju. Preizkuša različne vloge. Uspešna razrešitev vodi v trden občutek jaza (identitete). Neuspešna razrešitev se kaže v identitetni zmedi (oseba ne ve, kdo je, kaj želi v življenju početi, kakšna je njena vloga v skupnosti, prevzema lahko družbeno nesprejemljive vloge ali vedenje, ima težave v medosebnih odnosih) ... OPOMBA: Kandidat lahko ugotovitvi pojasnjuje z značilnostmi stopnje na konkretnem primeru Maja in Lane.	

Naloga	Navodila za točkovanje	Točke
4. raven	poimenovani stopnji, ugotovitvi in pojasnitvi	4
	poimenovani stopnji, ugotovitvi in 1 pojasnitev	3
3. raven	poimenovani stopnji in ugotovitvi ali ugotovitvi in pojasnitvi ali poimenovana 1 stopnja, 1 ugotovitev s pojasnitvijo	2
	poimenovani stopnji ali 1 ugotovitev s pojasnitvijo ali poimenovana 1 stopnja in ugotovitev	1
3.3	Presoja in pojasnitev, npr.: • intimnost, partnerski odnosi: v zgodnji odraslosti se neuspešna razrešitev krize kaže v izogibanju intimnosti, strahu pred tesnimi pristinimi odnosi z drugimi, občutjih osamljenosti ...; • delo: v srednji (zreli) odrasli dobi se neuspešna razrešitev krize kaže v občutju nepomembnosti posameznikovega dela, pomanjkanju potrebe po nadaljnjem poklicnem razvoju ...; • družina: v srednji (zreli) odrasli dobi se neuspešna razrešitev krize kaže v občutju neuspešnosti opravljanja starševske vloge, nezadovoljstvu z družinskim življenjem, občutju, da se je posameznik pretirano žrtvoval za družino in pozabil na svoje potrebe ...; • upokojitev: po 65. letu se neuspešna razrešitev krize kaže v občutju nesmisla preživetega življenja, obžalovanju stvari, ki jih posameznik ni naredil v življenju, razočaranju nad seboj, drugimi ...; • drugi odgovori po presoji ocenjevalca. OPOMBA: Če kandidat pojasnjuje, kako se v odraslem obdobju kažejo neuspešne razrešitve krize, ki izhajajo iz obdobja pred odraslostjo, se odgovor upošteva. Kandidat je ocenjen na 6. ravni, če presoja neuspešne razrešitve krize v vsaj dveh obdobjih odraslosti.	
6. raven	3 presoje s pojasnitvami	4
	2 presoji s pojasnitvama	3
5. raven	2 presoji, 1 pojasnitev ali 3 pojasnitve	2
	1 presoja s pojasnitvijo ali 2 pojasnitvi	1

4. naloga

Naloga	Navodila za točkovanje	Točke
4.1	Opredelitev čustev: čustva so procesi, ki izražajo človekov vrednostni odnos do zunanjega sveta ali do samega sebe. Navedba treh temeljnih čustev in opis, kdaj čustvo doživljamo: • strah: ko ocenjujemo, da je ogroženo kaj, kar je za nas pomembno; nevarnost je večja od naših zmogljivosti; • jeza: ko ocenjujemo, da kdo ali kaj neupravičeno ogroža naše pomembne cilje, želje, vrednote; • veselje: ko ocenjujemo, da smo dosegli pomemben cilj; • žalost: ko ocenjujemo, da smo dokončno izgubili kaj pomembnega. OPOMBA: Če kandidat navaja konkretne situacije, v katerih doživlja posamezna čustva, je ocenjen na 1. ravni.	
2. raven	opredelitev čustev, navedba 3 čustev in 3 opisi	4
	opredelitev čustev, navedba 2 čustev in 2 opisa	3
1. raven	opredelitev čustev, navedba 2 čustev in 1 opis ali navedba 3 čustev in 2 opisa	2
	opredelitev čustev ali navedba 2 čustev, 1 opis ali navedba 3 čustev	1
4.2	Poimenovanje čustva: strah Ponazoritev okoliščin doživljanja in izražanja še dveh temeljnih čustev: • že v prvi uri učenja v avtošoli Mateji uspe voziti po poligonu in ji pri tem avto nikoli ne ugasne. Tega uspeha se Mateja razveseli, zato je po koncu ure nasmejana, nekajkrat zaploska in si požvižgava priljubljeno melodijo (<i>veselje</i>); • ko Mateja opravlja društveni izpit, je ravno močna nevihta. Zaradi vremenskih razmer naredi pri vožnji nekaj večjih napak in ji zato ne uspe uspešno opraviti izpita. To se ji zdi krivično, in ima zato obrvi spuščene in stisnjene skupaj, nosnice rahlo razširjene, pesti stisnjene, inštruktorju pa odgovarja odrezavo in glasno (<i>jeza</i>); • Mateja se je ravno dogovorila za datum izpitne vožnje, ko so zaradi epidemije novega koronavirusa za nedoločen čas ustavili delovanje avtošol. To je Matejo razžalostilo, saj si misli, da te epidemije ne bo nikoli konec. Ko ji je inštruktor povedal za ustavitev, so se ji ktički ustnic povsili, tiho je pozdravila inštruktorja, zajokala in počasi poklapana odšla domov (<i>žalost</i>). OPOMBA: Če kandidat samo poimenuje čustvo brez okoliščin, se odgovor upošteva kot neustrezen.	
4. raven	poimenovano čustvo, 2 primera s po 3 izrazi	4
	poimenovano čustvo, 2 primera s po 2 izrazoma	3
3. raven	poimenovano čustvo, 2 primera s po 1 izrazom ali poimenovano čustvo, 1 primer s 3 izrazi ali 2 primera s po 2 izrazoma	2
	poimenovano čustvo in 1 primer ali 2 primera ali 1 primer z 1 izrazom	1

Naloga	Navodila za točkovanje	Točke				
4.3	Pojasnitev vpliva temeljnih čustev na uspešnost:					
	<table><tr><th>Pozitiven vpliv</th><th>Negativen vpliv</th></tr><tr><td> • strah: pripravi nas za spoprijemanje z nevarnostjo; bolj previdni smo in zato lahko bolj uspešni; • jeza: pomaga nam premagovati ovire na poti do uspešnega doseganja ciljev; • veselje: motivira nas in nas usmerja k doseganju ciljev; lažje in hitreje poskušamo premagovati ovire na poti do cilja; • drugi odgovori po presoji ocenjevalca. </td><td> • strah: ko je doživljanje strahu premočno ali neutemeljeno (fobije), se zmanjšata naša učinkovitost in zmožnost prilagajanja; • jeza: prepogosto ali preveč intenzivno doživljanje jeze lahko pripelje do nekontroliranega izbruha (npr. agresivnosti); • žalost: (intenzivna) žalost lahko v pasivnost in vdanost, da nam (pomembnega) cilja nikoli ne bo uspelo doseči; • drugi odgovori po presoji ocenjevalca. </td></tr></table>	Pozitiven vpliv	Negativen vpliv	• strah: pripravi nas za spoprijemanje z nevarnostjo; bolj previdni smo in zato lahko bolj uspešni; • jeza: pomaga nam premagovati ovire na poti do uspešnega doseganja ciljev; • veselje: motivira nas in nas usmerja k doseganju ciljev; lažje in hitreje poskušamo premagovati ovire na poti do cilja; • drugi odgovori po presoji ocenjevalca.	• strah: ko je doživljanje strahu premočno ali neutemeljeno (fobije), se zmanjšata naša učinkovitost in zmožnost prilagajanja; • jeza: prepogosto ali preveč intenzivno doživljanje jeze lahko pripelje do nekontroliranega izbruha (npr. agresivnosti); • žalost: (intenzivna) žalost lahko v pasivnost in vdanost, da nam (pomembnega) cilja nikoli ne bo uspelo doseči; • drugi odgovori po presoji ocenjevalca.	
	Pozitiven vpliv	Negativen vpliv				
• strah: pripravi nas za spoprijemanje z nevarnostjo; bolj previdni smo in zato lahko bolj uspešni; • jeza: pomaga nam premagovati ovire na poti do uspešnega doseganja ciljev; • veselje: motivira nas in nas usmerja k doseganju ciljev; lažje in hitreje poskušamo premagovati ovire na poti do cilja; • drugi odgovori po presoji ocenjevalca.	• strah: ko je doživljanje strahu premočno ali neutemeljeno (fobije), se zmanjšata naša učinkovitost in zmožnost prilagajanja; • jeza: prepogosto ali preveč intenzivno doživljanje jeze lahko pripelje do nekontroliranega izbruha (npr. agresivnosti); • žalost: (intenzivna) žalost lahko v pasivnost in vdanost, da nam (pomembnega) cilja nikoli ne bo uspelo doseči; • drugi odgovori po presoji ocenjevalca.					
OPOMBA: Če kandidat samo navaja okoliščine doživljanja čustev (nepovezano z uspešnostjo), je ocenjen na 5. ravni.						
6. raven	4 pojasnitve (vključeni vsaj 2 čustvi in pozitiven in negativen vpliv)	4				
	3 pojasnitvi (vključeni vsaj 2 čustvi in pozitiven in negativen vpliv)	3				
5. raven	2 pojasnitvi (vključeni 2 različni čustvi ali pozitiven/negativen vpliv)	2				
	1 pojasnitev	1				

IZPITNA POLA 2

A) Naloge izbirnega tipa

Naloga	Odgovor
1	A
2	D
3	C
4	B

Naloga	Odgovor
5	B
6	A
7	C
8	D

Naloga	Odgovor
9	D
10	B
11	A
12	C

Naloga	Odgovor
13	D
14	B

Za vsak odgovor 1 točka.

Skupaj 14 točk

B) Strukturirani eseji

1. naloga

Raven	Navodila za točkovanje	Točke
	ZNANJE Načela zaznavne organizacije: - načelo lika in podlage: lik je tisto, kar je v središču pozornosti, nekaj enovitega, celovitega, kar se jasno razlikuje od podlage, ki je manj jasna in predstavlja ozadje; - načelo bližine: dražljaje, ki so (časovno ali prostorsko) blizu drug drugemu, zaznamo kot celoto; - načelo podobnosti: podobne elemente zaznamo kot celoto, npr. na podlagi velikosti, oblike ali barve; - načelo zaprtosti: dražljaje zaznavamo tako, da je celota videti zaprta in popolna.	
2. raven	3 poimenovanja, 3 opisi načel	4
	3 poimenovanja, 2 opisa načel	3
1. raven	3 poimenovanja, 1 opis načel ali 2 poimenovanji, 2 opisa načel	2
	2 poimenovanji načel ali poimenovanje in opis 1 načela	1
	RAZUMEVANJE IN UPORABA Ponazoritev in razlaga uporabe načel zaznavne organizacije pri okraševanju rojstnodnevne torte, npr.: - načelo lika in podlage: slaščičar na čokoladno glazuro z belim prelivom izpiše ime slavljenca; čokoladno podlago bomo zaznavali kot podlago, bel napis imena pa kot lik; - načelo bližine: slaščičar na torto izpiše napis »vse najboljše za tvoj rojstni dan«; izpisane vijuge in črte (črke), ki so si blizu, bomo dojemali kot celote (besede); - načelo podobnosti: slaščičar naredi rožico iz bonbonov: rdeče postavi v obliko cveta, zelene kot steblo; bonbone enake barve bomo dojemali kot celoto (npr. cvet); - načelo zaprtosti: slaščičar ob rob torte položi polovice jagod, ki se ne stikajo, in s tem ustvari vtis zaprte obrobe; čeprav je med jagodami razmik, celoto dojemamo kot zaprto.	
4. raven	3 primeri, 3 razlage	5
	3 primeri, 2 razlagi	4
3. raven	2 primera, 2 razlagi ali 3 primeri, 1 razlaga	3
	2 primera, 1 razlaga ali 3 primeri	2
	2 primera ali 1 primer, 1 razlaga	1

Naloga	Navodila za točkovanje	Točke
	SINTEZA IN VREDNOTENJE Presoja in pojasnitev uporabe psiholoških spoznanj o načelih zaznavne organizacije v vsakdanjem življenju, npr.: • v šoli: če učencem na izletu razdelimo enake čepice, jih bomo v množici ljudi prej opazili, drugi pa jih bodo dojemali kot celoto; na šolski predstavi pripravimo koreografijo tako, da upoštevamo načelo podobnosti (enake majice) ali načelo zaprtosti (s postavitvijo izpišejo črko); • pri učenju: ko oblikujemo miselne vzorce, s pojmi, zapisanimi blizu, oblikujemo pregleden slikovni prikaz; če uporabimo rdeče barvice za podčrtovanje definicij, te izstopajo iz besedila; • za oglaševanje: z načeli zaznavne organizacije dosežemo, da oglasno sporočilo (lik) pritegne pozornost, npr. napis na majici; uporabimo jih lahko za oblikovanje logotipov podjetij; • v prometu: z upoštevanjem načel zaznavne organizacije sporočamo udeležencem pričakovano vedenje, npr. s talnimi črtami označujemo prostore za parkiranje, talne črte rumene barve sporočajo, da gre za evakuacijsko pot, bele pa, da gre za parkirno površino; • na delovnem mestu: kontrolni pulti morajo biti oblikovani v skladu z načeli zaznavne organizacije, da se zmanjša število nesreč; • drugi odgovori po presoji ocenjevalca.	
6. raven	3 presoje, 3 pojasnitve	5
	3 presoje, 2 pojasnitvi	4
5. raven	2 presoji, 2 pojasnitvi ali 3 presoje, 1 pojasnitev	3
	2 presoji, 1 pojasnitev ali 3 presoje ali 3 pojasnitve	2
	2 presoji ali 2 pojasnitvi ali 1 presoja, 1 pojasnitev	1

OPOMBA: Za celoten esej kandidat lahko dobi **1 dodatno točko** v skladu z merili v Predmetnem izpitnem katalogu 2018, stran 9.

2. naloga

Raven	Navodila za točkovanje	Točke
	ZNANJE Značilnosti zavestne motivacije: • z zavestnim namenom skušamo doseči cilj, • cilj izberemo zavestno, • zavedamo se načinov, s katerimi lahko uresničimo cilj, • zavestno se odločamo, kateremu motivu bomo sledili, • pri odločanju je prisotno mišljenje, • odločanje med zamislijo in izvedbo dejanja doživljamo kot voljo, • drugi odgovori po presoji ocenjevalca. Značilnosti nezavedne motivacije: • pri nezavedno motiviranem dejanju ne vemo, zakaj hočemo prav to, • pogosto se ne zavedamo, kaj je cilj našega delovanja, • nezavedna motivacija nas sili k podrejanju prirojenim nagonom, • podrejam se ponotranjenim moralnim zapovedim, • drugi odgovori po presoji ocenjevalca. Pojem nezavednega po Freudu: vse tisto, kar ni predmet zavesti; del duševnosti, ki ga tvorijo potlačene vsebine (tisto, kar smo izrinili iz zavesti, ker je za nas preveč neprijetno, nas ogroža); nezavedno je del duševnosti, ki je pozabljen, vendar še vedno aktiven in lahko prevlada nad zavestnimi namerami ...	
2. raven	značilnosti zavestne in nezavedne motivacije (2 + 2), opisan pojem nezavednega	4
	značilnosti zavestne in nezavedne motivacije (2 + 1 ali 1 + 2), opisan pojem nezavednega	3
1. raven	značilnosti zavestne in nezavedne motivacije (2 + 1) ali značilnost zavestne in nezavedne motivacije (1 + 1), opisan pojem nezavednega	2
	značilnost zavestne in nezavedne motivacije (1 + 1) ali 2 značilnosti zavestne <i>ali</i> nezavedne motivacije ali značilnost zavestne <i>ali</i> nezavedne motivacije, opisan pojem nezavednega	1

Raven	Navodila za točkovanje	Točke
	RAZUMEVANJE IN UPORABA Primer: Mojca ni marala sošolke Mare, ker se je vedno norčevala iz njenih kodrastih las. Ko je bila povabljen na sošolkino zabavo, si je prav želela, da Mare ne bi bilo tam. Na zabavi je ni opazila, zato je sošolko veselo vprašala: A Mare pa nisi <i>pozabila</i> na zabavo? OPOMBA: Kandidat navaja primere, ki nakazujejo, kako se nezavedno vsiljuje v posameznikovo doživljanje in obnašanje brez njegove zavestne namere (izpuščanje ali pozabljanje imen, pozabljanje namenov, nalog, izgubljanje stvari, nekaj napačno slišimo ali preberemo, govorni spodrslijaji). Razlaga odnosa med posameznimi deli strukture duševnosti: • ono (id): ono daje energijo za delovanje jaza; je v konfliktu z jazom in nadjazom, ker želi zadovoljiti nagone za vsako ceno ...; • jaz (ego): poskuša zadovoljiti potrebe onega tako, da jih prilagaja realnosti; je pomočnik onega in hkrati njegov hlapec; ker je tudi v službi nadjaza, prihaja v konflikt z onim; pod pritiskom onega pa prihaja v konflikt z nadjazom; energijo za delovanje črpa iz onega ...; • nadjaz (superego): nadzoruje jaz, ga kritizira in tudi hvali; kritizira jaz, ki to doživlja kot občutja krivde; zaradi pretirane moralnosti je lahko do jaza zelo krut; je gospodar jaza, ki njegove zahteve doživlja kot nerazumne, a se jim mora podrejati ...	
4. raven	ponazoritev izjave, razložen odnos med vsemi tremi deli strukture duševnosti OPOMBA: Ocena 4 ali 5 točk je odvisna od kakovosti primera in razlage.	4–5
3. raven	ponazoritev izjave, razložen odnos med dvema deloma strukture duševnosti	3
	ponazoritev izjave ali razložen odnos med dvema deloma strukture duševnosti	2
	splošna razlaga izjave ali splošen opis vsaj dveh delov strukture	1
	SINTEZA IN VREDNOTENJE Presoja in pojasnitev prevlade posameznih delov strukture duševnosti: prevlada onega: • motnje v socialnem in čustvenem razvoju: ker so impulzi premočni; • zmanjša se stik z realnostjo: načelo ugodja prevlada nad načelom realnosti; • osredotočanje na užitke; egocentričnost: prevladuje težnja po zadovoljitvi nagonov; za vsako ceno; • drugi odgovori po presoji ocenjevalca; prevlada jaza: • socializirano vedenje: prevlada načelo realnosti, odlaganje zadovoljitve nagonov; • realno doživljanje sebe in drugih: jaz se ne podreja pretiranim zahtevam in kritikam nadjaza ...; • drugi odgovori po presoji ocenjevalca; prevlada nadjaza: • prevelika samokritičnost: nadjaz je pretirano strog pri presojanju posameznikovih dosežkov; • pretirana občutja krivde: zaradi strogih moralnih zahtev nadjaza; • drugi odgovori po presoji ocenjevalca. OPOMBA: Za oceno 4 ali 5 točk mora kandidat presoditi vse tri dele strukture duševnosti.	

Raven	Navodila za točkovanje	Točke
6. raven	3 presoje s pojasnitvami	5
	3 presoje, 2 pojasnitvi	4
5. raven	2 presoji, 2 pojasnitvi ali 3 presoje, 1 pojasnitev	3
	2 presoji, 1 pojasnitev ali 3 presoje ali 3 pojasnitve	2
	1 presoja, 1 pojasnitev ali 2 presoji ali 2 pojasnitvi	1

OPOMBA: Za celoten esej kandidat lahko dobi **1 dodatno točko** v skladu z merili v Predmetnem izpitnem katalogu 2018, stran 9.

3. naloga

Raven	Navodila za točkovanje	Točke
	ZNANJE Poimenovanje in opis faktorjev inteligentnosti: • faktor (abstraktnega, logičnega) sklepanja ali faktor rezoniranja: kaže se v sposobnosti presojanja logičnih odnosov, v zmožnostih abstrahiranja, sklepanja (induktivnega, deduktivnega), iskanja pravil ipd.; • spominski faktor: kaže se kot sposobnost zapornitve in ohranitve gradiva; • zaznavni (perceptivni) faktor (zaznavna hitrost): kaže se kot sposobnost hitrega in točnega zaznavanja (predvsem zaznavanje vidnih podrobnosti, podobnosti, razlik); • prostorski (spacialni) faktor ali prostorska predstavljivost: sposobnost dobrega zaznavanja in razumevanja prostorskih odnosov ter sposobnost preoblikovanja teh odnosov; • številski (numerični) faktor: kaže se v sposobnosti hitrega in točnega računanja (uporaba osnovnih računskih operacij: seštevanje, odštevanje, deljenje, množenje); • faktor besednosti, tekoča raba besed, besedna tekočnost (fluentnost): ta faktor vpliva na količino in hitrost ravnanja z besednim gradivom; • besedni faktor ali besedno razumevanje: kaže se v sposobnosti razumevanja besednih in jezikovnih odnosov ter vsebin.	
2. raven	poimenovanje in opis 4 faktorjev inteligentnosti	4
	poimenovanje in opis 3 faktorjev inteligentnosti	3
1. raven	3 poimenovanja, 1 opis ali 2 poimenovanji, 2 opisa	2
	2 poimenovanji ali 1 poimenovanje, 1 opis	1
	RAZUMEVANJE IN UPORABA Ponazoritev faktorjev inteligentnosti v zapisu življenjepisa ob prijavi na delovno mesto: »Spoštovani, prijavljam se na delovno mesto vodje računovodske službe. Menim, da sem primeren za to delovno mesto, saj sem izjemno hiter in natančen pri izdelavi računov, tudi kadar je potrebno računanje na pamet (številski faktor). Odlično prepoznavam majhne razlike, napake ali podobnosti v nizih številskih podatkov (zaznavni faktor). Nimam težav z zapornitvijo pomembnih informacij za izdelavo mesečnih računovodskih poročil (spominski faktor), prav tako jih znam jasno in razumljivo pojasniti različnim strankam (besedni faktor).«	
4. raven	ponazoritev 4 faktorjev inteligentnosti OPOMBA: Ocena 4 ali 5 točk je odvisna od kakovosti primera.	4–5
3. raven	ponazoritev 3 faktorjev inteligentnosti	3
	ponazoritev 2 faktorjev inteligentnosti	2
	ponazoritev 1 faktorja inteligentnosti	1

Naloga	Navodila za točkovanje	Točke
	SINTEZA IN VREDNOTENJE Prednosti uporabe testov inteligentnosti z vidika delodajalca, npr.: • s testi inteligentnosti lahko iz velikega števila prijavljenih kandidatov izberemo manjšo skupino posameznikov, s katero nadaljujemo selekcijo; z njimi zmanjšamo možnost, da na delovno mesto postavimo osebo, ki delovnih nalog ne bo zmogla; morda delovno mesto zahteva posebno nadarjenost; • s testi inteligentnosti dobimo informacijo o močnih področjih posameznega zaposlenega in mu v skladu s tem lahko dodelimo naloge, ki jih bo učinkovito opravljal; • če bo posameznik opravljal naloge, ki so mu dodeljene glede na njegova močna področja, bo tudi bolj zadovoljen in motiviran za delo; • drugi odgovori po presoji ocenjevalca. Pomanjkljivosti uporabe testov inteligentnosti z vidika delodajalca: • dosežki pri testih inteligentnosti niso povsem stabilni: še posebno niha povprečni IQ, izjemno nizek in izjemno visok IQ pa je stabilnejši, zato delodajalec ne dobi nujno zanesljive informacije; • naloge v testih inteligentnosti merijo predvsem konvergentno mišljenje, ne pa tudi razvitosti divergentnega mišljenja, čeprav problemi, ki jih rešujemo na delovnem mestu, pogosto zahtevajo divergentno mišljenje; • zgolj na podlagi testov inteligentnosti ne moremo vedno napovedovati posameznikove uspešnosti na delovnem mestu; • uporabljeni testi inteligentnosti so lahko neposodobljeni, kulturno pristrani; na izmerjeni IQ lahko do neke mere vplivajo tudi nekateri drugi dejavniki, npr. motivacija, utrujenost, način izvedbe testa, in delodajalec ne dobi veljavne informacije; • drugi odgovori po presoji ocenjevalca.	
6. raven	5 pojasnitev (vključene prednosti in pomanjkljivosti)	5
	4 pojasnitve (vključene prednosti in pomanjkljivosti)	4
5. raven	3 pojasnitve	3
	2 pojasnitvi	2
	1 pojasnitev	1

OPOMBA: Za celoten esej kandidat lahko dobi **1 dodatno točko** v skladu z merili v Predmetnem izpitnem katalogu 2018, stran 9.

4. naloga

Raven	Navodila za točkovanje	Točke
	ZNANJE Opredelitev osebnostne čvrstosti: lastnost, od katere je odvisno, koliko stresa lahko oseba prenese brez negativnih posledic. Opis sestavine nadzor (notranji nadzor): osebe z notranjim nadzorom menijo, da same usmerjajo svoje življenje; nadzorujejo dogodke; vzroke za dogajanje pripisujejo sebi; osebe z zunanjim nadzorom menijo, da nimajo nadzora nad tem, kar se jim dogaja v življenju. Drugi sestavini osebnostne čvrstosti: • izzvanost (dojemanje situacije kot izziv), • angažiranost (zavzemanje).	
2. raven	opredelitev, opis sestavine nadzor, poimenovani 2 sestavini	4
	opredelitev, opis sestavine nadzor, poimenovana 1 sestavina	3
1. raven	opredelitev, poimenovana 1 sestavina ali opredelitev in opis sestavine nadzor ali opis sestavine nadzor, poimenovana 1 sestavina	2
	opredelitev ali poimenovani 2 sestavini ali opis sestavine nadzor	1
	RAZUMEVANJE IN UPORABA Ponazoritev doživljanja osebe z visoko/nizko osebnostno čvrstostjo (OČ); razviden nadzor in še ena sestavina osebnostne čvrstosti, npr.: • oseba z visoko OČ: Alja se pelje s prijateljicami na izlet proti morju. Ko pridejo do zastoja, reče prijateljicam, da je tako vsak vikend in da bodo že zdržale. Zavzame se, da se grejo razne miselne igrice med počasnim premikanjem (<i>angažiranost</i>). Alja ve, da v takšni situaciji lahko vpliva samo na svojo mirno vožnjo in ustrezno varnostno razdaljo za avtom pred njo (<i>notranji nadzor</i>). • oseba z nizko OČ: Jan bi šel rad čimprej surfat, a na poti do morja ostane v zastoju. Zajame ga obup (<i>izzvanost</i>), zato zapelje na parkirišče ob cesti in začne besno pisati SMS-sporočilo prijateljem: »Grozno, vse stoji. Danes mi ni usojeno, da grem surfat (<i>zunanjí nadzor</i>).« OPOMBA: Če kandidat ne ponazarja s primerom prometnega zastoja, je ocenjen na 3. ravni.	
4. raven	ponazoritev osebe z visoko OČ in osebe z nizko OČ (za vsako osebo nadzor in 1 sestavina) OPOMBA: Ocena 4 ali 5 točk je odvisna od kakovosti ponazoritev.	4–5
3. raven	ponazoritev osebe z visoko OČ in osebe z nizko OČ (skupaj jasno razvidne 3 sestavine OČ)	3
	ponazoritev osebe z visoko OČ in osebe z nizko OČ z jasno razvidno 1 sestavino OČ pri vsaki osebi ali ponazoritev osebe z visoko <i>ali</i> nizko OČ z jasno razvidnima 2 sestavinama OČ	2
	ponazoritev osebe z visoko <i>ali</i> nizko OČ z jasno razvidno 1 sestavino OČ	1

Naloga	Navodila za točkovanje	Točke
	SINTEZA IN VREDNOTENJE Presoja in pojasnitev, kako lahko posameznik krepí svojo osebnostno čvrstost, npr.: • zavestno vzame stresorje kot priložnost za razvoj: situacija mu postane izziv in ne grožnja; • vadi prepoznavanje negativnih čustev: tako jih lažje nadzira in ustrezno izrazi; s tem lahko poskrbi za bolj konstruktivno spoprijemanje z njimi v različnih situacijah; • skrbi za kakovostne odnose z ljudmi, ki mu pomenijo oporo v težjih situacijah oziroma ga spodbujajo, da zmore: s tem krepí občutek, da zmore vplivati na spoprijemanje s težavami; • s pozitivnimi potrditvami vzdržuje ustrezno samopodobo: posameznik z ustrezno samopodobo meni, da je sposoben in bo rezultat odvisen od njega; • skrbi zase, telesno (z različnimi telesnimi aktivnostmi) in duševno (sprostitvene tehnike): tako je posameznik bolj pripravljen na spoprijemanje s stresorji; • drugi odgovori po presoji ocenjevalca.	
6. raven	3 presoje s pojasnitvami	5
	3 presoje, 2 pojasnjeni	4
5. raven	2 presoji s pojasnitvama	3
	1 presoja, 1 pojasnitev ali 3 presoje ali 3 pojasnitve	2
	2 presoji ali 2 pojasnitvi	1

OPOMBA: Za celoten esej kandidat lahko dobi **1 dodatno točko** v skladu z merili v Predmetnem izpitnem katalogu 2018, stran 9.